

ks. Józef Krasieński, Sandomierz

Ks. Sylwester Jaśkiewicz, „Deus meus misericordia mea” /Ps LVIII,18/. La teologia della misericordia di Dio nelle „Enarrationes in Psalmos” di sant’Agostino di Hippona, Romae 2000, ss. 256.

Publikacja stanowi część dysertacji, którą Autor przedstawił i obronił w czasie przewodu doktorskiego na Wydziale Teologicznym Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie w maju 2000 roku. Promotorem pracy był hiszpański jezuita, profesor Felix Alejandro Pastor, od przeszło 30 lat wykładowca na Uniwersytecie Gregoriańskim, który doprowadził do doktoratu już ponad 30 studentów. Jest specjalistą w zakresie teologii Boga i trynitologii. Publikował liczne komentarze do Katechizmu Kościoła Katolickiego.

W przedmowie Ks. S. Jaśkiewicz wyraża podziękowanie Biskupom Ordynariuszom: E. Materskiemu i J. Chrapkowi oraz pomocniczym: A. Odzimekowi i S. Siczkowi. Szczególną wdzięczność artykułuje wobec profesora i promotora, który zasugerował mu ten temat i wykazał wiele dyspozycyjności, cierpliwości i ducha braterstwa.

Celem, jaki podjął Autor w swoim studium była eksplikacja nauki św. Augustyna o miłosierdziu Bożym zawartej w „Enarrationes in Psalmos”. Temu celowi służyło opisanie natury i istotnych warunków ujęcia teologicznego. Powołuje się na fundamentalne rozróżnienie u św. Augustyna między transcendentą Boga samego w sobie (Deus absconditus) i obrazem Boga „ekonomicznego” (Deus revelatus), w którym ujawniają się Jego działania zbawcze, Jego dary, a wśród nich miłosierdzie.

Autor chciał z jednej strony przedstawić naukę o Bożym miłosierdziu, a z drugiej strony został - jak sam wyznaje - zafascynowany doktryną Wielkiego Doktora Kościoła. Może kiedyś stanie pośród znamienitych augustyników.

Ks. S. Jaśkiewicz musiał przebrnąć przez rozległą literaturę dotyczącą pisarstwa św. Augustyna oraz literaturę obejmującą przymiot miłosierdzia Bożego - relacji do łaski i predestynacji. Penetrował doktrynę augustyńską według tradycyjnych jej kanonów, zarazem sięgnął do jej uwarunkowań i kontekstu epoki. Starał się nie zagubić „nella ricchezza e l’originalità del pensiero agostiniano” i w późniejszej obfitej interpretacji, którą przywoływał w notach bibliograficznych. Szkoda, że nie znalazł się tu również prof. Stanisław Kowalczyk z jego dziełem, o „Summum Bonum” u św. Augustyna.

W dysertacji swojej Autor skoncentrował się przede wszystkim na dziele „Enarrationes in Psalmos”. Dlatego rozdział pierwszy jako zagadnienie wstępne obejmuje Psalm i komentarze na nie w epoce Augustyna. Ukazuje szczególne upodobanie Biskupa Hippony w Psalmach, jego myśl egzegetyczną zawartą w „Enarrationes” oraz zawiera rozważania semantyczne w odniesieniu do terminu „miłosierdzie”

Rozdział drugi obejmuje rozważania teologiczno-pastoralne Psalmów według kryterium chronologicznego a nawet geograficznego. Autor uwzględnił interpretacje Psalmów w wielkich ośrodkach kościelnych w Afryce rzymskiej takich jak Kartagina, Tagasta i Hippona.

W dalszej części pracy Autor przeprowadza analizę wątków miłosierdzia w Psal-

mach, w ich szczególnie wymownych fragmentach i porównuje z tenorem doktryny Augustyna zawarte w innych jego dziełach. Wszystko rozważa w szerokim kontekście pasterskiej działalności Biskupa z Hippony oraz w kontekście polemiki z pelagianami. W zakresie teologii miłosierdzia Bożego Autor uwzględnia wymiar teoretyczny i egzystencjalny. Podkreśla, że Bóg Augustyna to Bóg, który się objawia, udziela, oddaje człowiekowi, działa w historii zbawienia. Jego obecność ma moc wyzwalającą, jest źródłem dobra i miłosierdzia; jest ojcowską Opatrznością.

W systematycznej analizie Autor rozważa problematykę miłosierdzia Bożego w odniesieniu do innych wielkich tematów teologii augustyńskiej. Całość rozważa w wymiarze trynitarnym, chrystologicznym i antropologicznym. Właśnie te wymiary obejmują trzy ostatnie rozdziały dysertacji, które zostały in extenso opublikowane w książce. Autor akcentuje, że te trzy rozdziały ukazują trzy filary doktryny św. Augustyna o Bożym miłosierdziu.

W czwartym rozdziale łatwo zauważyć, jak Bóg-Trójca stoi w centrum całego systemu myśli augustyńskiej. To nie tylko Bóg dobry i sprawiedliwy, ale także miłosierny. Bóg jest miłosierny w sposób szczególny. Jest uosobieniem miłosierdzia. Miłosierdzie utożsamia się z samą istotą Boga. Miłosierdzie Ojca i Syna, i Ducha Świętego otwiera się na świat stworzony. To miłosierdzie jest proporcjonalne do wielkości Boga, jest absolutnie darmowe. Jest nieogarnione i nieskończone. Współistnieje z Bożą naturą, a objawia się w historii i ekonomii zbawienia.

Tematyka miłosierdzia Bożego jest powiązana z trzema wielkimi tematami doktryny Augustyna: łaską, zbawieniem i opatrznością. Ks. S. Jaśkiewicz konstatuje, że temat miłosierdzia znajduje się w centrum systemu teologicznego św. Augustyna, a zasadza się w tajemnicy Chrystusa. Temu zagadnieniu Autor poświęca rozdział piąty. Ukazuje jak Boże miłosierdzie objawia się w tajemnicach życia Chrystusa, a zwłaszcza we wcieleniu; swój szczyt osiąga w męce, śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Chrystus Bóg-Człowiek jako pośrednik mocą ofiary krzyżowej miłosiernie wyzwala nasze człowieczeństwo z grzechu, z dominium szatana i śmierci. W dalszej fazie Autor eksponuje augustyńską dominantę eklezjologiczną: jak miłosierdzie Boże ujawnia się w tajemnicy Kościoła, Ciała Chrystusa czyli „całego Chrystusa”

Własny rozdział szósty określa Autor jako traktat antropologii augustyńskiej. Miłosierdzie Boże to szczególnie wyraz życzliwości Bożej, która ogarnia stworzenie zanurzone w nędzy. Ta nędza wypływa z tajemnicy grzechu pierwotnego, a ogarnięta miłosierdziem Bożym przemienia się w przebaczenie, w stan usprawiedliwienia, w status dzieci Bożych. Miłosierdzie Boże zmienia ludzkie serca, uzdalnia do pełnienia woli Bożej. Naśladowanie przez człowieka Bożego miłosierdzia to jeden z ostatnich wątków podjętych przez Autora.

Opublikowana część rozprawy to swoista trylogia, zbudowana z doktryny trynitarniej, chrystologicznej i antropologicznej św. Augustyna.

Autor wykazuje dobrą znajomość stylu włoskiego. Szkoda, że nie ustrzegł się błędów językowych, które kumulują się na str. 254-255.

W dysertacji Ks. Sylwester Jaśkiewicz wykorzystał obszerną literaturę przedmiotu. Swobodnie obraca się w rejonach myśli patrystycznej. W pracy uwidacznia się umiejętność subtelnej analizy, erudycja i dobry warsztat naukowy. Każdy rozdział kończy swoje podsumowanie i próba oceny.

Autor nie powinien poprzestać na tej publikacji doktorskiej. Winien kontynuować badania i ogłaszać artykuły naukowe, by potem drogę tę zwieńczyć dysertacją habilitacyjną.